

VLAD BONDRE¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: secularizare, indiferență, misionarism, desacralizare, tineri, societate.

Provocările contemporane ale identității românești: desacralizarea tinerei societăți

Rezumat

Responsabilitatea Bisericii față de noua generație de tineri este un concept actual, determinat de provocările societății contemporane în care ei își desfășoară activitatea. Datorită factorilor de tranziție, noua generație de tineri nu posedă suficientă experiență pentru a estompa efectele negative ce derivă din ideologiile postmodernismului. Din acest motiv, Biserica a căutat ca prin intermediul educației religioase pe care o oferă în mod gratuit membrilor ei, să ofere un suport real noilor generații de tineri. Așadar, caracterul organic al Bisericii, ca model al educației religioase, exprimă legătura dintre viața comunității și întreita slujire a Mântuitorului Iisus Hristos, de aceea, ea se continuă ca o responsabilitate, fiind, de fapt, un spațiu al credinței care se oferă ca dar spre metacunoaștere. În viața tinerilor, credința este deosebit de importantă și poate simboliza un limbaj comun cu cel al Creatorului. Dialogul dintre tineri și Dumnezeu va oglindi ceea ce lipsește societății de azi, ascultarea. Pe baza acestui considerent, năzuința Bisericii dar, și scopul tezei prezente este de a conștientiza societatea că educația nu reprezintă trăirea sinelui, ci deschiderea spre celălalt, ceea ce înseamnă că desăvârșirea noii generații de tineri poate avea loc în măsura educației religioase, a participării și identificării lor cu viața Bisericii.

¹ Biblioteca Județeană Petru Dulfu, Baia Mare.

Keywords: secularization, indifference, missionaryism, desacralization, young people, society.

Contemporary Challenges of the Romanian Identity: Desacralization of the Young Society

Summary

The responsibility of the Church towards the new generation of young people is an actual concept determined by the challenges of the contemporary society in which they operate. Due to transition factors, the new generation of young people does not have enough experience to blur the negative effects stemming from the ideologies of postmodernism. For this reason, the Church tried through the religious education to offer, free of charges to its members, to provide real support to new generations of young people. Thus, the organic nature of the Church as a model of religious education expresses the connection between community life and the threefold service of the Savior Jesus Christ. In the lives of young people, faith is particularly important and can symbolize a common language with that of the Creator. The dialogue between the youth and God will reflect what is missing today's society, obedience. Based on this reason, the Church's desire, but also the aim of the present thesis is to realize a society that education is not directed only towards themselves, but also towards each other, which means that the completion of the new generation of young people may be the extent of religious education of their participation and identification with the life of the Church.

Provocările contemporane ale identității românești: desacralizarea tinerei societăți

Introducere

Permanentizând în termenii societății contemporane ideea de postmodernism, se poate observa o caracteristică comună a dialogului dintre societate și ideologia ei, și anume limbajul. Societatea contemporană vorbește cu o deschidere abuzivă despre relativism, în vreme ce postmodernismul propune libertatea exprimării în contexte religioase tradiționale, ceea ce poate cauza o denaturare a imaginii Adevărului prin fenomenul secularizării.

Consecința fenomenului postmodern nu a implicat doar un limbaj străin, ci și o nouă rațiune, bazată pe fapt. Din acest motiv, în sfera globalizării se poate zări o legătură suficient de solidă între om și societate, legătură ce implică apartenența la o serie de crezuri pluraliste, care să îndrepte idealurile spre ținte productive și niciodată spre valențe sau credințe. Așadar, se poate vorbi în termeni clari despre o diferență a sistemelor de valori. Secularismul reprezintă o cerință pentru a nu înțelege fenomenul religios autentic. În contextul prezentat, se poate observa un paradox, iar exemplul în acest caz este oferit de America, o țară care protejează religia de intruziunea statului, pe când în Franța sau Turcia, statul se apără de influența altor religii².

Privită într-o imagine panoramică, pentru filosoful Ardis Collins, secularizarea poate fi înțeleasă ca o formă de autoguvernare a efortului uman din cadrul unor legi definite de acesta sau al unor idealuri abstracte ale relației cu sinele, explicând, astfel, problema secularizării în Vest³. Dar crezul unor astfel de filosofi nu poate răspunde în totalitate felului în care societatea evoluează la nivel global, deoarece nu trebuie uitat un aspect esențial, de o actualitate covârșitoare - islamizarea. Cu siguranță, această formă de gândire absurdă și total opusă sentimentului primordial îi poate conduce pe tineri pe o pantă suicidară, nu doar sufletește, ci și fizic. Gesturile reprezentărilor islamiști nu sunt altceva decât dorința ca religia lor să reziste în fața unor reforme și principii seculare venite din partea Europei⁴. Paradoxul acestei situații religios-politice implică un crez total eronat, crez care înlătură identitatea de fii ai lui Dumnezeu din chipul omului. Pe de o parte, există dorința libertății religioase, a antropocentrismului masiv, iar dintr-o altă perspectivă se observă îndepărtarea față de normele și valențele morale, pentru a se atinge scopuri departe de Adevărul revelat. În ambele cazuri, tinerii sunt cei care au de suferit, deoarece afluxul paradigmelor de care se lovesc îi conduc pe un drum greșit. Din acest motiv li se cere tinerilor mult discernământ. În cazul islamismului, iubirea față de aproapele atinge cote alarmante ale fenomenului

² Alastair AGER/Joey AGER, *Faith, Secularism and Humanitarian Engagement*, New York, Edit. Palgrave Macmillan, 2015, p. 5-8.

³ Ardis B. COLLINS, *The Secular Is Sacred*, The Hague, Edit. Martinus Nijhoff, 1974, p. 1-2.

⁴ David Martin JONES/Mike L.R SMITH, *Sacred Violent, Political Religion in a Secular Age*, New York, Edit. Palgrave Macmillan, 2014, p. 185.

secularizării, motivul fiind acela că se înlătură tocmai esența, adică, iubirea necondiționată, așa cum a fost ea dată ca poruncă de Mântuitorul Iisus Hristos. Această învățătură a iubirii nemărginite are o istorie flagelată, motivul constând în diferențele de doctrină, deși, această învățătură, este prezentată în Talmud sau Midraš, Levitic sau Creștinism, ca o formă de ascultare⁵.

Dacă postmodernismul a permis unor state libertate de exprimare dincolo de teritoriile geografice, etnice și religioase, nu este de mirare că și statul englez a îmbrățișat fenomenul secularizării cu brațele deschise. Începând cu anii 1660, populația a suferit modificări comportamentale majore și de o cotitură reală, fapt ce a condus la organizarea vieții religioase după noi modele. Dacă oarecând regina Elisabeta purta Sfânta Scriptură la braț în cadrul ceremoniilor de investire, se poate observa, azi, o schimbare totală. Din nefericire, protestanții nu au văzut în această practică sensul alegoric, ci i-au dat o interpretare literală⁶, „să nu vă jurați nicidecum...” (Matei 5, 34-35). Mai târziu, spre anii 1880, Marea Britanie trece prin criza secularizării care are la bază diferite principii ale liderilor Bisericii, iar apariția clasei de mijloc a adus cu sine o serie de provocări și modificări în ceea ce privește latura spirituală a societății⁷. Johann Rossouw crede că și perioada celor două războaie mondiale a jucat un rol important, deoarece ținta discuției are ca temă - separarea politicii de religie, ca o formă privată de exprimare⁸.

Există voci ale tinerilor care vorbesc despre fenomenul secularizării, ca având originea în ideologiile marilor universități europene, conducând discuția spre perioada comunistă, cuprinsă între ani 1917-1989, perioadă de grea încercare pentru exprimarea liberă a sentimentului religios⁹. Această perioadă a fost presărată de alegeri diferite, observatorul devenind observat, fapt ce a condus la o mișcare în masă a unor criterii materialiste, încercându-se o rupere de realitatea spirituală. În acest context, tinerii au fost lipsiți de experimentarea sentimentului religios, o parte dintre clerici au fost excluși din administrație, iar credincioșilor li s-a interzis practicarea oricărei forme de adorare a divinului.

Omul secularizat

Deși a existat întotdeauna o exegeză a fenomenelor nou apărute, acest fenomen al

⁵ Slanoj ZIZEK/Eric L. SANTENER/Kenneth REINHARD, *The Neighbor*, Chicago, Edit. The University of Chicago Press, 2005, p. 4-5.

⁶ John C. SOMMERVILLE, *The Secularization of Modern England - From Religious Culture to Religious Faith*, New York, Edit. Oxford University Press, 1992, p. 165-167.

⁷ Jeremy MORRIS, „The Strange Death of Christian Britain - Another Look at the Secularization Debate”, în *Historical Journal*, 3/2003, p. 968-969.

⁸ Johann ROSSOUW, „Spirit Matters - Life After Secularism and Religion”, în *Secularisations and Their Debates*, New York, Edit. Springer, 2014, p. 77.

⁹ Perry L. GLANZER, „The Role of the State in the Secularization of Christian Higher Education - A Study of Postcommunist Europe”, în *Journal of Church and State*, 2/2011, p. 161-162.

secularizării nu are o formă concretă a exprimării, deoarece perioada în care s-a declanșat ca manifestare este o perioadă propice înțeleșurilor moderne. Cu siguranță, au existat momente în cadrul istoriei, când acest fenomen al secularizării a cuprins în mod vădit viața religioasă a credincioșilor. Acest lucru nu a avut un efect asemenea celui din perioada modernă, dar a tras câteva semnale de alarmă asupra direcției spre care se îndreaptă societatea. În acest context, Ian Hunter afirmă următoarele: „Termenul secularizare se referă la o epocă a tranziției, care începe la sfârșitul erei medievale sau începutul modernismului, unde o cultură bazată pe credințe religioase a fost transformată într-una bazată pe scopurile autonome ale omenirii”¹⁰.

În studiul său *Secularização ou ressacralização*, Jose de Jesus Zepeda încearcă explicarea declinului religiei în contextul societății, arătând că modernitatea globală este o cauză a acestui proces¹¹. Toată ideologia creată în jurul acestui fenomen a conturat o formulă care să inducă în eroare chiar și pe cei mai avizați, arătând astfel că experimentarea sentimentului religios este, de fapt, un crez comun tuturor religiilor, un proces socio-istoric al multidimensiunilor tradiționale. Cu siguranță această gândire a condus la o lume desacralizată, seculară, pluralistă sau chiar la un indiferentism religios proeminent.

Criza societății contemporane este apanajul unor crezuri diferite, exprimate prin pluralism, relativism sau sincretism. Tânărul contemporan nu vede eroarea la care este supus, motivul fiind insuflat de cadrul ideilor comune care cer toleranță, o toleranță care nu este văzută decât ca o dezordine¹². Există diferite modalități de exprimare a valențelor și normelor cu conținut religios, dar toleranța, la fel ca libertatea, este greșit înțeleasă. A lăsa la o parte fundamentul integrității religioase, adică cuvântul revelat și a accepta diverse forme religioase de exprimare este în sine o greșală. Cuvântul a jucat mereu un rol important în propovăduirea credinței, indiferent de mediul în care și-a făcut simțită prezența. Vibrația cuvântului ziditor de suflet își pierde sensul și existența într-o astfel de societate secularizată, deoarece omul nu mai rezonază cu ceea ce el propovăduiește, totul devine un material bibliografic. În acest context, tinerii nu mai găsesc forma adevărului, fapt ce va conduce la împrărierea a ceea ce este dat deja, fără a mai exista o cercetare în acest sens. Desigur, acestui criteriu i se poate aduce argumentul evoluționismului care încearcă să funcționeze în parametrii unei religii, și care vrea să ofere tinerilor noi perspective. John Brooke crede că evoluționismul va îmbrăca haina unei istorisiri despre origini, și astfel va reafirma rolul unic al omului, propunând o idee diferită despre cum se va sfârși lumea¹³, iar acest lucru va aduce multă tulburare în sufletul tinerilor.

Evidențiindu-se într-o manieră ideologică, secularizarea nu a cuprins societatea ca un tot unitar, ci s-a adresat celor care se îndoiesc de ceea ce reprezintă religiosul în viața

¹⁰ Ian HUNTER, „Secularization - The Birth of a Modern Combat Concept”, în *Modern Intellectual History*, 1/2015, p. 2.

¹¹ Jose de Jesus Legorreta ZEPEDA, „Secularizaçao ou ressacralizaçao”, în *RBCS*, 73/2010, p. 130.

¹² Edmund F. BYRNE, *Why and How Secular Society Should Accommodate Religion*, New York, Edit. The Edwin Melen Press, 2010, p. 7.

¹³ John Hedley BROOKE, „A secular religion - Should Evolutionism be Viewed as a Modified Descendant of Christianity?”, în *Nature*, 437/2005, p. 815.

lor. Omul a uitat că poartă chipul lui Dumnezeu, că plin de rațiune, voință și sentiment, poate prin credință să stăpânească toate cele pe care i le-a dat Dumnezeu. Din această uitare, tânărul a lăsat o porțiță mică secularizării care i-a pus stăpânire pe suflet. Dacă în primele veacuri creștine, ereziile au constituit punctul de pornire în exprimarea credinței autentice, pe baza acestora formulându-se dogme pentru a relata adevărul absolut, astăzi, secularizarea pare că nu mai poartă acea formă a răului care să determine binele. Tineri și bătrâni, deopotrivă, aderă la acest conținut material, la aceste manifestări seculare, tocmai din dorința de a se evidenția prin ceea ce le lipsește. Cu alte cuvinte, tinerii caută să se evidențieze prin raportarea asupra necesităților proprii, considerându-se mai de preț decât realitatea transcendentă. Fundamentul poruncilor este reprezentat de dorința de a slăvi pe Dumnezeu și de a acorda cinste și iubire aproapelui.

Paradigma secularizării întâlnește, așadar, noi forme de manifestare, care poartă diverse nume, cum ar fi cel al neosecularizării, care se bazează pe disponibilitatea structurilor și a instituțiilor de a dialoga. Cuprinși de acest fenomen, tinerii vorbesc despre o emancipare a sferelor religioase pe baza unor norme clar stabilite, și nu pe baza pietății personale¹⁴. Într-un înțeles mai larg, neosecularizarea poate fi considerată o formă a declinului autorității religioase, a echilibrului marcat de strădania menținerii tradiției și a adevărului de credință într-o stare nealterată.

Pentru Simona Nicoară, secularizarea cuprinde trei puncte definitorii care au ca rol explicarea modului în care această erezie contemporană funcționează în cadrul societății. Primul punct încadrează fenomenul în planul unei schițe a ideii de eră modernă, mai ales din punctul de vedere al creștinismului. Cel de-al doilea punct pune accentul pe lipsa asemănării dintre lume și Împărăția lui Dumnezeu propovăduită de Iisus Hristos, marcând, astfel, o schimbare a mentalității sau subliniind trecerea de la teocentrism la antropocentrism. Ultimul punct este rezervat procesului modernității, reformei, științei și chiar raționalității¹⁵, vădindu-se prin acestea realitatea termenilor *saeculum* - lume și *mundus* - cosmos, adică trecerea de la sacru la profan sau de la cleric la laic¹⁶.

În aceeași ținută, sub aceleași număr al principiilor, Markus Dressler vorbește despre o sinergie a factorilor care au condus la secularizare. Corespondența directă dintre sociopoliticul filosofic și postmodernism a înlăturat fenomenul religios din spațiul social. Probabil, așa se explică apartenența teologiei politice la acest sistem care vede lucrurile într-o manieră surprinzător de profitabilă, încercând schimbarea concepției cu privire la credința în Dumnezeu¹⁷.

Sub acest capac de sticlă, impus de societate, tânărul trebuie să aleagă ceea ce este

¹⁴ Rick PHILLIPS, „Can Rising Rates of Church Participation be a Consequence of Secularization?”, în *Sociology of Religion*, 2/2004, p. 141.

¹⁵ Simona NICOARĂ, *O istorie a secularizării - De la cetatea lui Dumnezeu la cetatea oamenilor*, Cluj-Napoca, Edit. Accent, 2005, p. 35-37.

¹⁶ Gheorghe POPA, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul lumii moderne*, Iași, Edit. Trinitas, 2000, p. 12-14.

¹⁷ Markus Dressler ARVIND/Pal S. MANDAIR, *Secularism and Religion Making*, New York, Edit. Oxford University Press, 2011, p. 5-6.

deja ales în inima lui, dar nedescoperit suficient. Refuzul de a lupta pentru adevărul său îl conduce pe un drum lăturalnic, aflându-se însoțit de către cei pentru care Dumnezeu este doar un principiu, nu un lucru de urmat. Orice încercare de îndreptare este în zadar, deoarece realizează că anii petrecuți într-un sistem fondat pe neînțelegerea lui sunt ani pierduți, iar el nu-i mai poate recupera. Chiar dacă apare acea stare de pocăință, manifestată printr-o penitență interioară, tânărul din ziua de azi nu poate înțelege de partea cui se află, care este scopul lui în viață și încotro se îndreaptă. Toate aceste aspecte se pot concentra în ideea lui Jurgen Habermas și Joseph Ratzinger care afirmă: „expresia postsecularizat acordă comunităților religioase o recunoaștere publică, nu doar pentru aportul lor funcțional la reproducerea temelor și a comportamentelor dorite...în societatea postsecularizată se impune o recunoaștere a faptului că modernizarea conștiinței publice înglobează și transformă mentalitățile în manieră reflexivă, în faze succesive, atât pe cele religioase, cât și pe cele profane”¹⁸.

Fundamentele și premisele societății secularizate influențează în mod direct toate sferile de interes ale lumii, de aceea se poate considera că această formă de ignorare a religiosului posedă mai multe caracteristici decât s-ar părea. Nu trebuie omis, sub nicio formă, faptul că secularismul are în componența sa indici ai fenomenului pluralist. Sub acest aspect, studiul *Pluralism and Faith* reprezintă punctul de observație asupra apartenenței pluralismului la diversitatea culturală a lumii. Acesta nu definește cultura prin dimensiunea sa concentrică, ci reprezintă toleranța. Pluralismul nu este un relativism cultural, deoarece el domină în sens particular¹⁹. Omul secularizat participă prin propria trăire la un grad ridicat al pluralismului, deoarece paletarul cunoștințelor și frumusețea tradițiilor îi permit acest lucru. Sub administrația globalizării, pluralismul religios reprezintă structura societății postseculare. La acestea, conform lui Massimo Rosati, se mai adaugă diferite procese de educare sau chiar schimbările de bază ale religiei monopolizate²⁰.

În lupta pentru supremația spirituală și personală asupra omului, societatea contemporană propune ca temă de discuție problema pragmatismului. Cu siguranță, acesta posedă valențe diferite în epoca modernistă, dar acum, în perioada postmodernă, caracterizată de fenomenul secularizării, pragmatismul a devenit o boală cronică. Tânărul zilelor noastre nu se mai preocupă de partea de mister a lumii²¹, nu mai este dispus a căuta și formula întrebări ale căror răspunsuri să necesite o cercetare amănunțită. Tinerii nu mai sunt încântați de sfera aplicațiilor umane, ei trec prin filtrul judecății toate ideile care necesită a fi puse în practică, angrenându-se în soluționarea unor probleme de real interes pentru dezvoltarea lor intelectuală. Poate că acesta este motivul pentru care relația dintre religie și modernitate stă sub un aspect total diferit, accentul căzând pe ceea ce explică

¹⁸ Jurgen HABERMAS/Joseph RATZINGER, *Dialectica secularizării - Despre rațiune și religie*, Cluj-Napoca, Edit. Biblioteca Apostrof, 2005, p. 95.

¹⁹ William E. CONNALLY, „Pluralism and Faith”, în *Political Theologies - Public Religious in a Post-Secular World*, New York, Edit. Ordham University Press, 2006, p. 280-281.

²⁰ Massimo ROSATI, *The Making of a Postsecular Society*, Surrey, Edit. Ashgate Publishing Limited, 2015, p. 42.

²¹ Vernon PRATT, *Religion and Secularization*, Londra, Edit. Macmillan & Co LTD, 1970, p. 2.

raționalitatea. Exemplul oferit de către aceștia este legat de răsăritul soarelui, care nu mai este văzut ca o binecuvântare, ca un dar al lui Dumnezeu, ci pur și simplu ca un mecanism al universului, o mișcare a planetelor²².

Atitudinea tinerilor față de provocarea impusă de societatea secularizată poate constitui un răspuns al scenariului propus de unii cercetători, în care se întreabă dacă religia ar mai exista în urma unor calamități sau în urma unui univers psihic evaporat. Pentru a formula un răspuns coerent, trebuie avută în calcul ideea lui James Smith, care spune: „regândind rolul religiei, devenim părtași ai secularismului, deoarece orice schimbare a acesteia va produce o idee democratică la nivel global”²³. Așadar, paradigma seculară se referă la intelect, la modul în care rațiunea poate coborî în suflet. Tinerii trebuie să ofere un răspuns ferm, marcând în spațiile prezente faptul că rolul religiei nu poate fi modificat, deoarece orice schimbare ar produce o concepție democratică la nivel global, egalizând astfel concepția fenomenului secular.

Evoluția reprezintă un factor decisiv în viața tinerilor, ea nu constă doar într-un progres vizibil, ci în măsura în care poate rezona cu societatea. Dacă Dumnezeu i-a oferit tânărului demnitatea de chip, sub cele trei aspecte: rațiune, voință, sentiment, este impropriu ca acesta să renunțe în mod tranșant la ceea ce îl definește ca persoană, adică la plenitudinea valențelor morale. Simțul religiosului nu trebuie să fie catalogat ca o formă a idolatriei sau ca o îndoctrinare, ci el trebuie să radieze fără cusur în mod natural. Profesorul William Safran vine cu o premisă nouă în acest sens, premisă ce necesită multă atenție pentru a nu cădea în extrema permisivității. El afirmă că religia a funcționat dintotdeauna ca un mecanism de control social, fapt ce se află în contradicție cu procesul de modernizare a societății. Definierea statului ca unul tradițional a condus la afirmația conform căreia statul a fost o manifestare seculară a credinței dominante, oferind în acest sens exemplul Israelului, care afirmă prezența unui contract cu Dumnezeu, făcut de către Moise în Legea Vechiului Testament²⁴. Tinerii trebuie să înțeleagă că religiozitatea a aparținut dintotdeauna societății, că tradiția a echilibrat lucrurile într-o formulă firească, iar lipsa celor două aspecte ar fi condus la decăderea lumii. Religia a îmbrățișat procesul de modernizare a statului, nu s-a opus evoluției tehnologiei și științei, având nădejdea că cele două ansambluri sistematice de cunoștințe vor veni în ajutorul omului și nu vor restricționa practicarea credinței. Pe baza acestui crez, Biserica s-a actualizat mereu, a arătat prin misiunea ei că poate formula conținuturi de real folos pentru planul cadru în care tinerii își desfășoară activitatea.

Factorul om este factorul de interes, cel în jurul căruia se țese o adevărată poliloghie. Îndreptându-se cu pași mici spre un viitor nesigur, acesta trebuie să fie înzestrat cu o putere mare de discernământ, să conștientizeze că apartenența lui în lumea aceasta este limitată, că are un scop sigur, dar răspunsul potrivit trebuie să-l concentreze în dialogul cu

²² Severine DENEULIN/Masooda BANO, *Religion in Development Rewilling the Secular Script*, New York, Edit. Zed Books, 2009, p. 53-54.

²³ James K. A. SMITH, „Secular Liturgies and the Prospects for a Post-Secular Sociology of Religion”, în *The Post-Secular in Question*, New York, Edit. New York University Press, 2012, p. 160-161.

²⁴ William SAFRAN, *The Secular and The Sacred - Nation, Religion, Politics*, Londra, Edit. Frank Cass Publishers, 2005, p. 1.

Dumnezeu. Dacă gândul tinerilor s-ar îndrepta ca o reflecție spre sine, aceștia ar putea observa, chiar lipsiți de experiență, panta suicidară pe care se situează lumea. În studiul *Faith and Secularization – A Romanian Narrative*, se face o remarcă actuală asupra felului în care este văzută ideea de sacru prin ochii tinerilor. Se crede că acesta a primit un nou nume, ca parte integrantă și definitorie a *Noii Ere* sau a noutății spirituale a lumii care se bazează doar pe puterea materialului. Din acest context, se desprinde atitudinea Bisericii Ortodoxe, pentru care secularizarea nu este ceva ce apare din față ca o problemă care trebuie confruntată, ci din spate, ca o sumă de probleme ale căror consecințe trebuie redirecționate²⁵. Din diverse considerente, se omite un fapt demn de luat în seamă. Dacă noțiunea de sacru își schimbă înțelesul, atunci trebuie făcută o analiză a conținutului pe care *New Age*-ul îl propune, pentru a înțelege traiectoria greșită spre care se îndreaptă acest fenomen contemporan. În acest sens, Feestinger Leon afirmă următoarele: „Pământul a intrat într-o nouă eră a evoluției, fapt ce a dat naștere unei noi civilizații. Din păcate, culturile prezente sunt așa corupte și blocate în materialism, încât nu vor rezista acestor schimbări. Trecerea de la o sferă la alta a civilizației va fi acompaniată de distrugerea vechii civilizații”²⁶.

(Continuarea în numărul următor)

²⁵ Wilhelm DANCĂ, *Faith and Secularization - A Romanian Narrative*, Washington, Edit. The Journal For Research in Values and Philosophy, 2014, p. 159.

²⁶ Feestinger Riecken SCHARCHTER, *When Prophecy Fails*, RS 17-18, *apud*. Wouter J. HANEGRAAFF, *New Age Religion and Western Culture - Esotericism in the Mirror of Secular Thought*, Leiden, Edit. E.J. Brill, 1996, p. 95.